

**NAZAR ESHONQULNING “BAHOVIDDINNING ITI” HIKOYASIDA
METAMORFOZA HODISASI**

Axmedjonova Marjona Rahmatovna,
Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti,
Jurnalistika va o'zbek filologiyasi fakulteti,
filologiya va tillarni o'qitish: o'zbek tili yo'nalishi, 1-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada iste'dodli yozuvchi Nazar Eshonqulning “Bahoviddinning iti” hikoyasi modernistik adabiyotning muhim unsurlaridan biri bo'lgan metamorfoza (shakl va mohiyat o'zgarishi) hodisasi nuqtayi nazaridan tahlil qilingan. Tadqiqotda asar qahramoni – rejissyorning ijtimoiy muhitdan begonalashuvi, uning ichki olamidagi “it” timsoli bilan ayniylashishi va sivilizatsiya shovqinlaridan voz kechib, ma'naviy xokisorlikka (fano maqomiga) o'tish jarayoni ilmiy asoslab berilgan. Shuningdek, metamorfoza hodisasining adabiy-falsafiy ildizlari hamda tasavvufiy ramzlar bilan bog'liqligi ochib berilgan.

Kalit so'zlar. Metamorfoza, badiiy obraz, modernism, timsol, ruh, begonalashuv, ekzistensial tanlov, tasavvufiy ramz, ichki dunyo, mifologik qatlam, adib, simbolik evrilish, psixologik evrilish, fiziologik evrilish.

Abstract. This article analyzes the story “Bahoviddinning iti” by the talented writer Nazar Eshonqul from the perspective of metamorphosis (the transformation of form and essence), which is one of the important elements of modernist literature. The study scientifically examines the alienation of the protagonist – a film director – from the social environment, his identification with the symbolic image of the “dog” within his inner world, and his transition toward spiritual humility (the mystical state of fanā) by renouncing the noise of civilization. The article also explores the literary and philosophical roots of metamorphosis and reveals its connection with Sufi symbolism.

Keywords. Metamorphosis, artistic image, modernism, symbol, spirit, alienation, existential choice, Sufi symbolism, inner world, mythological layer, writer, symbolic transformation, psychological transformation, physiological transformation.

Kirish. Metamorfoza (yunoncha metamorphōsis – “shakl o'zgarishi”) qadimgi mifologiya va adabiyotda eng qadimiy va barqaror mavzulardan biridir. U faqat jismoniy ko'rinishning o'zgarishini emas, balki shaxsiy ong, axloqiy holat, ijtimoiy mavqe va mavjudlik mohiyatining transformatsiyasini ham ifodalaydi. Metamorfoza hodisasi inson tafakkurida o'zgarishning muqarrarliligi, hayotning beqarorligi va shaxsiyatning doimiy qayta shakllanishi g'oyalarini mujassamlashtiradi.[1]. Xususan, Qadimgi yunon va rim mifologiyasida metamorfoza ilohiy irodaning inson taqdiriga aralashuvi sifatida talqin qilinadi. Masalan, Ovidiyning mashhur “Metamorfozalar” asari 250 dan ortiq mifologik hikoyalarni o'z ichiga olib, ularning deyarli barchasi shakl o'zgarishi bilan yakunlanadi. Dafnaning Apollondan qochib dafna daraxtiga aylanishi, Arahnening mag'rurligi uchun o'rgimchakka aylantirilishi, Nargisning o'ziga mahliyo bo'lib gulga aylanishi – bularning barchasi metamorfozaning jazo, qutulish yoki abadiylik ramzi ekanini ko'rsatadi. Shuningdek, Sharq mifologiyasida

YANGI O'ZBEKISTON: FANLARARO TADQIQOTLAR MAYDONI

respublika ilmiy-nazariy konferensiya

ham metamorfoza keng uchraydi. Masalan, turkiy va eroniy afsonalarda insonning qushga, yulduzga yoki tabiat unsurlariga aylanishi ruhiy poklanish yoki ilohiy darajaga ko'tarilish belgisi sifatida talqin qilinadi. Qolaversa, Hind mifologiyasida Vishnu – olamni saqlovchi va kosmik tartibni himoya qiluvchi iloh sifatida talqin etiladi. Vishnuning asosiy vazifasi – dharma, ya'ni kosmik va axloqiy qonuniyatni saqlashdir. Shu jihatdan, Vishnu obrazida metamorfoza hodisasi jazolash yoki tasodifiy o'zgarish emas, balki kosmik zaruratdan kelib chiqadigan ongli transformatsiya sifatida talqin qilinadi. Vishnu olamda tartib buzilganda, yovuzlik kuchlari ustunlik qila boshlaganda, turli shakllarda yer yuziga tushadi. Bu tushishlar avataralar deb ataladi.[2,215-b]. “Layli va Majnun” dostonida Majnunning jamiyatdan ajralib, sahroga singib ketishi – bu jismoniy emas, balki ruhiy metamorfoza namunasidir. Adabiyotda metamorfoza

ko'pincha ichki psixologik inqirozning tashqi shaklga chiqishi sifatida qo'llaniladi. Masalan, Franz Kafkaning “Evrilish” asarida Gregor Zamzaning hasharotga aylanishi – bu real biologik hodisa emas, balki insonning jamiyatdagi begonlashuvi, qadrsizlanishi va identitetining yemirilishi ramzidir. Kafka metamorfozani ekzistensial muammo sifatida talqin qilib, zamonaviy insonning yolg'izligi va ma'nosizlik hissini ochib beradi. Xuddi shuningdek, Oskar Uayldning “Dorian Greyning portreti” romanida tashqi qiyofa o'zgarmay, ichki mohiyatning buzilishi orqali axloqiy metamorfoza yuz beradi. Bu asar metamorfozaning har doim ham ko'zga ko'rinadigan shaklda bo'lmasligini, ba'zan u ruhiy va axloqiy qatlamda sodir bo'lishini isbotlaydi. Bundan tashqari, Mixail Bulgakovning “It yuragi” asarida metamorfoza sun'iy yo'l bilan (operatsiya orqali) amalga oshadi. Itning odamga aylanishi va uning oqibatlari ijtimoiy-siyosiy satira orqali ochib berilgan. Xalq ertaklari va folklorda metamorfoza odatda sinov va mukofot mexanizmi sifatida ishlaydi. “Sohibjamol va Maxluq” ertagida maxluqning shahzodaga aylanishi – muhabbat va fidoyilik orqali yuz bergan ijobiy metamorfozadir. Bu kabi syujetlarda shakl o'zgarishi qahramonning asl mohiyatini ochib berish vositasi bo'lib xizmat qiladi. Metamorfoza hodisasi falsafiy jihatdan mavjudlikning doimiy o'zgaruvchanligi g'oyasiga borib taqaladi. Adabiyotda bu tushuncha insonning o'zini kashf etish yo'lidagi iztiroblari, jamiyat bilan to'qnashuvi va o'zgarishga majbur bo'lish jarayonini yoritishda muhim vositaga aylanadi.

Obraz va xarakter. Inson obrazini yaratishda “evrilish” usulining badiiy funksiyasi. Badiiy obraz vositasida fikrlashi (va ifodalashi) san'atning spetsifik, ya'ni tur sifatida belgilovchi xususiyati bo'lib, u obrazlilik deb yuritiladi. San'atkor badiiy obraz vositasida dunyoni anglaydi, o'zi anglagan mohiyatni va o'zining anglayanayotgan narsaga hissiy munosabatini ifodalaydi. Shu ma'noda obraz adabiyot va san'atning fikrlash shakli, usuli sanaladi. [3,88-bet]. Xarakter esa obrazning ichki yadrosi bo'lib, qahramonning ruhiy dunyosi, xulq-atvori, irodasi, qaror qabul qilish

YANGI O'ZBEKISTON: FANLARARO TADQIQOTLAR MAYDONI

respublika ilmiy-nazariy konferensiya

usuli orqali namoyon bo'ladi. Xarakter voqealar davomida ochiladi va aynan harakat, ziddiyat hamda tanlov jarayonida shakllanadi. Agar obraz tashqi va ichki belgilar birligi bo'lsa, xarakter shu obrazning barqaror psixologik asosidir. Evrilish inson qalbidagi inqiroz, qo'rquv, ayb, tanazzul yoki yuksalishni ramziy shaklda ifodalaydi. Evrilish orqali xarakter statik emas, balki o'zgaruvchan – dinamik, sinovlardan o'tuvchi hodisa sifatida tasvirlanadi. Qahramonning evrilishi uning ichki qarama-qarshiliklarini keskinlashtiradi va xarakter mohiyatini yanada aniqroq namoyon qiladi, xususan, Nazar Eshonqulning "Bahoviddinning iti" hikoyasini keltirishimiz mumkin.

Nazar Eshonqul shaxsiyatiga to'xtaladigan bo'lsak, Nazar Eshonqul – o'zbek adabiyotida modernizm yo'nalishining eng yirik vakili, milliy nasrni jahon adabiyoti talablari darajasiga olib chiqqan ijodkorlardan biridir. Modernizm adabiy yo'nalishi istilohiga to'xtaladigan bo'lsak, "Modernizmga xos umumiy xususiyatlardan biri shuki, u obyektiv voqelikning tasviri o'rniga uning ijodkor tasavvuridagi badiiy modelini yaratishni maqsad qiladi. Realizm borliqni aks ettirsa, modernizm yangi reallik yarataman deydi." [4,10-14b]. Nazar Eshonqulning asarlari shunchaki voqelik bayoni emas, balki inson ruhiyatining tub-tubidagi og'riqlar va borliqning sirli qonuniyatlari haqidagi falsafiy mushohadalaridir. Milliy motivlar – til, kultur, an'analar – uning asarlarida bor, lekin ular chegaralangan etnik ko'lamda qolmaydi. Ular insonning butun borlig'i va ichki kurashi kontekstida qayta talqin qilinadi. Shuning uchun uning qahramonlari bir millatga xos shaxs sifatida emas, balki umumbashariy "men"ni ifodalovchi subyektlar sifatida namoyon bo'ladi.[5].Xususan, "Maymun yetaklagan odam" hikoyasi o'zbek modernizmining cho'qqilaridan biridir. Unda insonning o'z asliga xiyonati va ma'naviy tanazzuli yuksak badiiy bo'yoqlarda chizilgan. Qolaversa, "Urush odamlari" qissasi urushning jismoniy emas, ruhiy vayronkorligini ko'rsatib beruvchi asar hisoblanadi.

Nazar Eshonqul 1962-yil 15-iyunda Qashqadaryo viloyati, Qamashi tumanidagi Tersota qishlog'ida tug'ilgan. Toshkent davlat universiteti (hozirgi O'zMU)ning jurnalistika fakultetini tamomlagan. Uning ijodiy laboratoriyasi XX asr jahon adabiyotining yirik namoyandalari (Kafka, Kamyu, Joys) hamda mumtoz o'zbek falsafasining uyg'unligidan tarkib topgan. Nazar Eshonqul ijodi o'zbek adabiyotida modernizmning yirik namunasini tashkil etadi. Uning hikoya va romanlarida an'anaviy maishiy realizm elementlari emas, balki ichki monolog, metafora va absurd orqali inson ruhiyatining teran qatlamlari ochiladi. Dastlabki asari – "Urush odamlari" (1988). Shundan so'ng yozuvchining "Maymun yetaklagan odam", "Shamolni tutib bo'lmaydi", "Momoqo'shiq", "Yalpiz hidi", "Ufq ortidagi quyosh", kabi asarlari nashr etilgan. F. K. Anittining "Hikoyalar va qissalar"ini, A. Kamyuning "Esselar"ini, Chexovning "Boloxonali uy" hikoyasini o'zbek tiliga

YANGI O'ZBEKISTON: FANLARARO TADQIQOTLAR MAYDONI

respublika ilmiy-nazariy konferensiya

tarjima qilgan. Bugungi o'zbek adabiyotida Nazar Eshonqul shunchaki yozuvchi emas, balki yangi adabiy maktab asoschisi sifatida tan olinadi.

Asosiy qism. Nazar Eshonqulning “Bahoviddinning iti” hikoyasi o'zbek modern adabiyotining eng murakkab va falsafiy salmoqqa ega asarlaridan biri hisoblanadi. Hikoyaning tashqi mavzusi – radiop'esa uchun tabiiy shovqinlarni (qushlar sayrog'i, tabiat ovozlari) yozib olishga uringan ijodiy guruh haqida. Biroq ichki, asl mavzu – zamonaviy insonning ma'naviy qashshoqligi, tabiatdan va o'zligidan uzoqlashgani hamda “haqiqat”ni qayerdan izlash kerakligi haqidagi falsafiy mushohadadir. Yozuvchi hikoyada bir qancha ramziy ma'nolarni ochiqlab bergan. Odatda metamorfoza tanazzul deb qaralsa, bu talqinda u asl mohiyatga qaytish jarayoni sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur hikoyani Franz Kafkaning “Evrilish” hikoyasi bilan qiyoslab qaraydigan bo'lsak, Kafka hikoyasida evrilish majburiy, ya'ni ixtiyorsiz sodir bo'ladi, insonning jamiyatdan begonalashuvi tasvirlanadi. “Bahoviddinning iti” da esa metamorfoza ixtiyoriy ravishda yuz beradi, ya'ni qahramon itga emas ayni o'zligiga xohishiy ravishda “aylanadi”. Kafka hikoyasidagi o'zgarishni shartli ravishda **simvolik**, Nazar Eshonqul hikoyasidagi o'zgarishni **psixologik** evrilish desak maqsadga muvofiq bo'ladi. Yuqorida keltirib o'tilgan mifologik talqindagi metamorfozalar esa **fiziologik** evrilishning yaqqol namunasi.

“Bahoviddinning iti” hikoyasining salmoqli qismi chuqur mushohadaga tortishga arziydi, ularni birma-bir ko'rib chiqamiz. Tabiiylik va sun'iylik to'qnashuvi: “Men rejissyor sifatida hamisha ishlatilaverib, qolaversa, atayin texnik jilo berilgan, biroz sun'ylashgan “Shovqinlar jamg'armasi”dagi ovozlardan foydalanganim uchun bu yerdagi ovozlarning tabiiyligidan hayratlanib turardim”. [6, 80-b] Bu yerda yozuvchi qahramonning hayotiga ishora qilmoqda, ya'ni qahramonimiz kimsasiz bog'ga keladi va tabiat qo'ynida o'zligiga, o'z ichki ovozlarga duch keladi. U sun'iylik to'la hayotidan chetlanib tabiat qo'ynida o'zligiga yuzlanadi. Nega aynan tabiat, chunki inson tabiat farzandi. Unda yaralib unga qaytajakdir inson. “Qushlar chug'uri bilan birga yana qandaydir tushuniqsiz sas ham elas-elas chalinardi. Lekin men bu sas nimaligini ajrata olmadim, u itning ham, bo'ringning ham yoki biron yaqinidan ayrilgan jonivorning iztirobli nolasiga o'xshardi.”[6, 81b] Bu parchada eshitilgan tushunarsiz sas aslida oddiy tovush emas, balki inson qalbida amalga oshmay qolgan orzularning ramziy nolasini sifatida talqin qilinadi: “Qushlar chug'uri ostida u birdan quloqqa chalinmas, ammo butun vujudingizni shu shovqinlarga bersangiz, unda ana shu shodonliklar ostida mahzun uvillash kelib turar, u bir yo'qolib, bir paydo bo'lar, go'yo baxtiyorlik va shodonlik bilan bahs boylashib, yutqizayotgandek edi.”[6, 87-88b] Qahramon sun'iy ravishda “sozlangan” hayotidan uzoqlashib, o'z holicha, aslicha yashab kelayotgan tabiat qo'ynida asl “men”iga duch keladi va uni anglashga tirisha boshlaydi. “Taroshlanmagan” va “tartibga

YANGI O'ZBEKISTON: FANLARARO TADQIQOTLAR

MAYDONI

respublika ilmiy-nazariy konferensiya

solinmagan” daraxtlar – qahramonning cheklanmagan, jamiyat qoliplariga solinmagan orzu-umidlari ramzidir. “Yaqinidan ayrilgan” deyish orqali adib insonning o‘z “men”idan ajralib qolganini uqtirmoqda. “Sohibidan ayrilgan kabi nola chekayotgan itning uvillashi chiqib kelardi... bizning p’esamizga mutlaqo zid, anduh to‘la uvillash edi.”[6, 85b] P’esa – bu ijtimoiy hayot, soxta ssenariy. Itning uvillashi esa unga “mutlaqo zid” bo‘lgan haqiqatdir. Hikoyada bu nola butun sun’iy dunyoni (magnitofon tasmlarini) qoplab oladi. Bu degani, inson o‘z o‘zligini (itni) qanchalik bostirishga urinmasin, baribir u (anduh ko‘rinishida bo‘lsa-da) yuzaga chiqadi.

“Nega? U qanday nola bo‘ldiki, o‘ziga zamonaviy uskunalarni ham bo‘ysundirib, bizni mastu-muztar qilgan saodatmand ohanglar o‘rniga asriy g‘am-anduh aks etgan itning uvillashini taqdim etayapti? U qanday it? U qanday uvillash, nola? ...Tabiat bu uvillash orqali bizga nima demoqchi?”.[6, 89b] Shu singari savollar girdobi rejissorni o‘z domiga tortib ketadi. Qahramon bu sasni eshitar ekan, aslida o‘z qalbining faryodini eshitadi. Bu izzat qahramonni o‘zligini topishga (it bilan birlashishga) majbur qiluvchi kuchdir.

“Xayolim orqali bog‘ning men hali yetib bormagan ichkarisiga kirib ketdim. ...Daraxtlar chirkinlikni inkor etib, yangi barglar chiqarar, keyin to‘kilgan gullar o‘rniga yangi g‘unchalar ochilar, minglab ranglar boqqa zeb berish uchun shaylanib turardi. Bu yerda go‘zallik bilan xunuklik, zavol bilan yasharish, tubanlik bilan yuksaklik o‘rtasida kurash ketardi”. [6, 91-92b] Bog‘ – bu insonning qalbi. Qalbning ichkarisida esa doimo kurash ketadi. Yozuvchi “men hali yetib bormagan ichkariga” deyish orqali inson o‘z ruhining tub-tubidagi sirlarni hali to‘liq anglamasligini, u yerda kashf etilmagan ulkan bir dunyo borligini ko‘rsatadi. Bu hayotning to‘xtovsiz aylanishi, ya‘ni hamisha nimadir o‘ladi va nimadir tug‘iladi. Inson qalbida hamisha “nafs” (tubanlik) va “ruh” (yuksaklik) o‘rtasida jang bo‘ladi. Yozuvchi bu yerda tasavvufiy falsafaga ishora qilmoqda: inson komillikka erishishi uchun o‘z ichidagi chirkinliklarni (nafsni) inkor etishi, xuddi daraxt kabi eski barglarini to‘kib, yangi g‘unchalar (ma‘naviy yuksalish) chiqarishi lozim. Shaharning soxta shovqinlaridan qochgan qahramon, aynan shu “poklanish” jarayonini ko‘rib, hayratga tushadi. Yozuvchi bu yerda “Ko‘ngil ko‘zi” haqida gapirmoqda. Dunyoni faqat ko‘z bilan emas, qalb bilan his qilgandagina uning asl go‘zalligi va daxshatli kurashi namoyon bo‘ladi.

“O‘shanday lahzalarda men bir narsani bilib qoldim: ko‘zimni yumishim bilan mening ichimdan nimadir tashqariga sakrab chiqib ketar, menga o‘sha sakrab chiqib ketgan narsa itday bo‘lib tuyular, ammo mening ichimda it nima qiladi deya bu shubhani inkor qilardim. Asta-sekin boqqa kelishim bilan ichimdan sakrab chiqib ketgan sharpaning itga o‘xshashligiga ishona boshladim”. [6, 93b] Nazar Eshonqulning ushbu satrlari hikoyaning eng sirli va falsafiy nuqtasi hisoblanadi. Bu yerda yozuvchi insonning ichki “Men”i va qadimiy mifologik timsollar o‘rtasidagi

YANGI O'ZBEKISTON: FANLARARO TADQIQOTLAR MAYDONI

respublika ilmiy-nazariy konferensiya

bog'liqlikni yuzaga chiqaradi. Qahramon ko'zini yumishi bilan ichidan nimadir chiqib ketishi – bu dunyodan uzilish ramzi. Ko'z yumilishi tashqi dunyo (shovqinli shahar, radio, kundalik tashvishlar) bilan aloqaning uzilishini anglatadi. Shu lahzada insonning asl mohiyati, ya'ni ijtimoiy niqoblardan xoli bo'lgan “Ruh”i tashqariga talpinadi. Yozuvchi inson qalbini tor bir qafasga, bu holatni esa qafasdan qutulishga o'xshatmoqda.

Nima uchun aynan it? Hikoyadagi it obrazi qahramonning jamiyat zanjirlaridan xoli bo'lgan, hali “ijtimoiy niqoblar” kiymagan sof tabiatidir. Qahramonning itga intilishi – bu uning yillar davomida dunyo tashvishlari, mansab va soxta qadriyatlar ostida ko'milib ketgan asl “Men”ini qidirishidir. It qahramon erisha olmagan, ammo qalbi sog'ingan erkinlik va sadoqat simvolidir. Inson o'z orzulariga yetisha olmagach, o'sha orzularning timsoli bo'lgan mavjudotga evrilish orqali ruhan xalos bo'ladi.

Bu yerda metamorfoza insonning “hayvonlashishi” emas, balki soxta “insoniy” qiyofadan voz kechib, o'z haqiqatiga yuz tutishidir. Jamiyat nazarida qahramon itga aylanib, o'z qadrini yo'qotayotgandek ko'rinsa-da, ichki olamda u o'zligini topish baxtiga erishadi. Qolaversa, asar epigrafidagi Farididdin Attorning “Mantiq ut-tayr” asariga murojaat qilisak, tasavvufda it o'z egasiga (Xoliqqa) mutlaq sadoqatli, o'zini xor tutuvchi, ammo qalbi muhabbatga to'la mavjudot. Qahramonning ichidan chiqib ketgan narsaning itga o'xshashi – uning ichidagi “ishqiy sadoqat” ehtiyojidir. Naqshbandiya tariqatida “xokisorlik” (tuproqdek past bo'lish) oliy maqomdir.[7] Qahramonning ichki dunyosi o'sha “muqaddas it” darajasiga yetishishni, ya'ni kibrdan forig' bo'lib, borliqning bir bo'lagiga aylanishni istamoqda. U endi shunchaki kuzatuvchi emas, u o'zi ham o'sha olamning bir qismiga aylanmoqda.

Hikoyadagi evrilishni shartli ravishda bosqichlarga ajratsak bo'ladi.

Tugun. Qahramonning o'z ichidagi bo'shliqni his qilishi va nimanidir (aslida o'zligini) izlashi. Qahramon o'sha shovqin yozilgan tasmani eshitib itning anduhli ovozigacha mahliyo bo'ladi va bu ovozni bir necha kun eshitib yuradi. Bu ovoz rejissorning ruhiga shunchalar yaqin ediki, uni topmaguncha hayotida nimadir kemtik tuyulaverardi.

Tanishish. It bilan uchrashuv – insonning o'z orzulari va haqiqiy qiyofasi bilan yuzma-yuz kelishi. Rejissor itda o'zligini ko'radi, ularning ruhi bir-biriga shunchalar yaqin ediki, oxir oqibat qahramonimiz usiz yashay olmas darajaga keladi. Aslida rejissor o'zini, asl “men”ini topgan va unga ergashgan edi. Bu holatni uning avvalgi dunyosi qabul qilmadi: “...Xullas, gap shu. Siz yo itni, yo ishni tanlaysiz. Shu bugun hal qiling. Shusiz ham xodimlar ishxonani it hidi bosib ketgani haqida gap-so'z qilib yurishibdi. Men bu gap yuqoridagilarning qulog'iga yetib borishini istamayman.”[6, 93b] Bu yerda unga avvalgi o'ziga qaytishini, aks holda ularning safidan ketishini

YANGI O'ZBEKISTON: FANLARARO TADQIQOTLAR MAYDONI

respublika ilmiy-nazariy konferensiya

uqtirishadi. Bunga javoban esa rejissor: "...Ertasiga men kimni tanlaganimni aytib, itim bilan boqqa yo'l oldik." [6]

Birlashish (Metamorfoza). Tashqi dunyo qonuniyatlarini rad etib, butunlay o'z ichki olamiga (it timsoliga) ko'chib o'tish. Asarning so'ngida "Bosh muharrirga rejissyor yordamchisi ...dan bildirgi" qismida: "...itlardan birining bo'ynida men rejissyorning bo'ynida ko'p marta ko'rganim – charm tumor osilib turardi. Bog'da boshqa hech kimni uchratmadim... Rejissyorni topishning iloji bo'lmadi." [6, 102b] Yozuvchi kitobxonni hikoya davomida har ko'yga solib savollar girdobiga uloqtiradi va so'ngida kulminatsiya va yechimni bir ikki jumla bilan oldimizga tashlaydi. Qahramon o'zini, asliyatini topadi va butunlay unga aylanadi.

Xulosa. Kichik tadqiqotimiz davomida Nazar Eshonqulning "Bahoviddinning iti" hikoyasini metamorfoza hodisasi prizmasi orqali tahlil qilish quyidagi ilmiy xulosalarga kelish imkonini berdi: adabiyotshunoslikda metamorfoza (shakl o'zgarishi) faqatgina antik mifologiyadagi jismoniy evrilish emas, balki inson ruhining chuqur transformatsiyasini ifodalovchi eng kuchli badiiy vositalardan biridir. U qahramonning mavjud ijtimoiy qoliplardan chiqishi, o'zining sun'iy "men"idan voz kechib, haqiqiy mohiyatiga intilishini ko'rsatib beradi. Metamorfoza – bu inson hayotidagi inqirozli nuqta bo'lib, u personajni yoki tubanlikka, yoki ma'naviy uyg'onishga olib keladi. "Bahoviddinning iti" hikoyasi davomida ham evrilish hodisasining asar mohiyatini ochib berishdagi o'rnining qanchalik muhim ekaniga tahlil davomida yaqqol guvoh bo'ldik.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://www.merrian-webster.com>
2. Maniraj Sukdaven. A systematic understanding of the evolution of Hindu deities in the development of the concept of avatara //Nederuitse Gereformeerde Theologiese Tydskrift//.2012-B.215-216.
3. Qur'onov D. Adabiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent: Akademnashr, 2018.- 480 b.
4. Hamdamov U. Jahon adabiyoti: modernizm va postmodernizm. – Toshkent: Akademnashr, 2020.-288 b.
5. <https://oyina.uz>
6. Eshonqul N. Momoqo'shiq: hikoyalar. – Toshkent: Yoshlar matbuoti, 2024. – 192 b.
7. <https://kk-davron.uz>